

ЧАСОПИСЬ
для
руських родин.
Виходить щодня
крім днів по
недільних і святках.

БУКОВИНА

Редакція і адміністрація в Чернівцях ул. Петровича ч. 2.
Передплата
10 ар.

ЗАМІТКИ.

Читаємо в 131-ім числі *Руслана*:

О кілька днів скорше чим для Чехії і Морави гр. Бадені, видав намістник галицький, кн. Сангушко, розпоряджене що до прав язика руского в відносинах до властий політичних. В розпорядженю тім сказано, що ц. к. староства мають обовязок приймати рускі письма від сторін і на них відповідати рускою мовою і руским письмом, а окрім того до сторін руских устно і письменно відносити ся лише в їх рідній мові.

Розпоряджене те прийняли Русини галицькі з повним вдоволенням. А не можна забувати, що й Поляки галицькі віднесли до сего розпорядження зовсім прихильно. Принайменше не чули ми і не читали в жаднім дневнику польським який-небудь, хоч би найменший заміт проти згаданого розпорядження.

Але що-ж? Чи користають Русини галицькі з сего розпорядження? Питане се лишаємо поки-що отвертим, бо позитивно відповісти на него годі. Нам случайно удалось заглянути в протоколи подавчі трех староств вхідної Галичини і ми — на диво дивне і на жаль — пересвідчили ся, що згадане розпоряджене кн. Сангушка було мабуть передчасне. Оно не пішло в парі зі свідомістю прав і з пошанованем достоїнства свого у галицьких Русинів. В протоколах подавчих не бачили ми значних слідів руских подань а і інформацій устні під сим взглядом не доставили нам доказу, що інтелігентні Русини використу-

ють всесторонно те своє природне право. Побіч руских подань побачили ми і численні польські, а навіть німецькі. В однім старостві сказано нам навіть, що на кількадесять сьвящеників, що вже перед чотирма роками дали собі слово чести, не инакше відносити ся до властий адміністраційних як лише в рускім язичі, з слова сего вивязує ся лише—один сьвященик! Польський і німецький язик милійший тим отцям від свого рідного. Коли ми случайно зайтерпелювали одного сьвященика, чому він не користає з признаного ему права, одержали ми у відповідь, що він про розпорядженя кн. Сангушка нічого не знає. Чи не читаєте руских дневників? — Читаю—відповів, але не пригадую собі. А „Галичанин“ і „Дьло“ умістили згадане розпоряджене навіть в „Новинках“, щоби оно тим скорше прийшло до відомости ширших кружків, хоч би і жіноцтва руского.

Тількож на успокоєне дійсних патріотів руских не можемо і сего промовчати, що не вся інтелігентна Русь до свого язика відносить ся так байдужно. Ні! поступє і то до лучшего. У нас були і суть люди, що давно ще перед новим розпорядженем язиковим стояли кріпко при своїх незадавнених правах. У нас перенешено за руске письмо і кари грошеві накладали деякі старости, звісні з нетолеранції.

З другого боку єсьмо уповаженні подати до прилюдної відомости, що в виду фактів, що не всі староства зуміли доси примінити ся до згаданого розпорядження язикового кн. Сангушка, посла рускі упінули ся на днях в президії ц. к. намістництва львівського о те, щоби ніхто не сьмів

на будуче виломлювати ся з під приписів центральної краєвої управи.

*

Праця в числі 5-ім пише про тих, що виходять до Канади, як они собі радять, аби мати гроші на дорогу.

Щоби мати гроші, продають люди тут свою землю. Біда лиш в тім, що тепер є більше таких, що хотіли би спродати, як тих, що мають гроші на купно. До того ті мужики, що лишають ся в краю, не мають тільки готового гроша, щоби могли закупити всю землю від тих, що вибирають ся до Канади. Через те й мало тої землі лишає ся в руках мужиків.

Лише жиди мають у нас готові гроші і они то кинули ся тепер на землі „Канадників.“ Наші жиди знають, що між самими мужиками грошевитих купців не много, тай канадник, щоби як найскорше дістати гроші, мусить спродати свою землю за те, що ему дасть жид. Через те упала у нас ціна землі так низько, що в деяких околицях не дають за неї і половини того, що она варта. В деяких повітах Галичини емігранти спродавали торік свої маєтки за половину, а навіть за четвертину того, що земля була варта. Тепер те саме діє ся на Буковині.

Ще коби ту землю закупували мужики, була би з того користь для тих, що лишають ся дома. А то в нашого мужика нема грошей і земля переходить в чужі руки.

Галицькі Русини заснували були такий банк, котрий би купував по емігрантах землю, і перепродавав єї другим му-

Буковинська Русь.

Культурно історичний образок.

Написав

др. Ст. Смалъ-Стоцькій.

(Дальше.)

Таким чином буковинські Русини вже з самого початку були в своїм розвитку вкорочені і уносліджені. Ба, не досить на тім. Із всяких пізнійших розпоряджень можемо переконати ся, що уряд сам прикладав рук до румунізації Русинів. Надворна Рада воєнна присилаючи дня 19 листопада 1785 мале число руских (прецінь!) книжок шкільних на Буковину, каже, що вона притім має „намір“, *um desto sicherer die Verbreitung der Moldauischen und der Deutschen Sprache zu erwirken, anbey aber auch bey denen noch vorhandenen — bloss der Russischen Sprach kundigen Bucowinern das etwa sonst entstehen könnende bedenkliche Misträuen hindanzuhalten¹⁾*, а §. 18 des geist-

¹⁾ Тамже 73. Прецінь давне австрійське правительство все таки числило ся із „недовірієм“ у Русинів; недовіре Русинів до правительства уважало для держави „небезпечним“; але помимо того той „намір“ правительства, підпомагати винародовлене Русинів, характеристичний і

lichen Regulierungsplanes постановляє, що „in denen bereits errichteten und respective noch zu errichten kommenden Normal-, Bezirks- und Trivialschulen ist der Unterricht nur in der Deutschen und Moldauischen Sprache zu ertheilen“. І дійсно пр. до Заставни послають 1786-го р. на учителя Василя Андруховича з Вашківців „und zwar deswegen, weil er der Russisch und Moldauischen Sprache kundig, folglich auch im Stande war, der zwischen dem Niester (Dniester) und Pruth befindlichen Russischen Jugend den Moldauischen Schulunterricht bezubringen“¹⁾ Се-ж значить очевидна румунізація, котру переводив уряд через школу! В такому незавиднім положеню находили ся Русини вже з самого початку на Буковині; щастє, що ще брали взгляд на те, аби учителя уміли бодай говорити по руски, і могли порозуміти ся з рускими учениками!

В половині грудня 1783-го р. запитали до Буковини перші єї учителя de Marki і Thallinger з Германштату.²⁾ Школи отворено з кінцем сьчня 1784 в Чернівцях (de Marki) і в Сучаві (Thallinger). В тих школах

по нинішній день; характеристична і тотя політика — аравом і стричи і голти. Коби лиш через то довіре Русинів не заміняло ся в недовіре і не стало небезпечним! А є вже деякі позначки того.

¹⁾ Polek: Anfänge 95.

²⁾ Тамже 61.

мали учити (після розпор. надв. Ради воєнної з дня 17-го сьчня 1784) німецьке, латину і греку, а з часом крім читання, писання і рахунків ще также історію натуральну, географію, етил і господарство, але на представлене Еппенберга залишено науку греки на пізнійше.¹⁾ Очевидно з огляду на буковинські відносини не можна було зараз з початку читати не то греки, але і латини, і дійсно тих мов не вчили;²⁾ були отже тоті школи властиво тривіальні, бо учили т. зв. trivium, т. зн. читати, писати і рахувати.³⁾ Крім того показало ся, що оба учителя не вміли по волоски,⁴⁾ хоть всіма силами самі старали ся як найскорше поповнити сей недостаток. Дальше показало ся, що „für die Nationaljugend“, себ-то для дїтний буковинських, не було книжок, отже Еппенберг жадає, аби ему енер. коменда прислала катехизмів і букварів, і вже 1784-го р. в червні прислано жадані книжки (волоскі). Але-ж тут показала ся цікава річ: консісторія найшла, що мова волоска тих книжок не така як на Буковині. Нарешті прислала надв. Рада воєнна в серпню 1785-го р. 1000 примірників читанок, 1000 рахункових книжок і 1000 катехизмів halb deutsch und halb wallachisch, а в сьчню 1786 ще 1000 примірників

¹⁾ Тамже 67.

²⁾ Тамже 69.

³⁾ Тамже 75.

⁴⁾ Тамже 81.

жикам. Але що ж? Щоби банк міг таке зробити, мусів би мати великі гроші. А то такий банк, що має лиш статут, а гроший в касі — нічо. Через те й не міг банк зробити того, що хотів.

„Праця“ подає таку раду:

Як є де яка богата громада, то она повинна взяти в банку гроші і за ті гроші повинна ратувати мужицку землю, щоби она не йшла в жидівські руки. Чуємо, що так зробили деякі громади в збаражським повіті.

На Буковині можна би всю ту землю, що продають канадники, виратувати з жидівських рук, еслиби релігійний фонд схотів мужиків поратувати так, як колись то він ратував великих панів.

Бувало так, що як який пан задовжився по уха і его хотіли ліцитувати, фонд купив від него село за гроші більші як село було варта, так що за ті гроші пан купив собі инше село без довгів. Було також так, що фонд спродав такому панови своє (фундушеве) село за дуже малі гроші, а пан відпродував за гроші два, або й три рази такі великі, як сам заплатив.

Як би фонд купував землі мужицкі, нічо би на тім не стратив, а нарід заробив би, бо наша земля не йшла би в жидівські руки і землю ту можна би відпродувати на роки тим мужикам, що лишайуться в краю.

Народна школа — а наші селяни.

В ч. 110 „Буковини“ прочитав я про город сільського учителя. Се дуже важна справа і учитель не повинні єї з оца спускати.

Доки народна школа вповні не відповідає потребам селян, доти і не схотять єї належито цінити. Не може то учителеви бути байдужним, чи селяни свою школу хвалять, чи гудять єї. Лиш не повинен учитель завжди школу мішати зі своєю особою, бо хотай декотрий учитель у селі собі яку таку повагу здобуде, то не мусить

зараз на тім і школа, то є наука зискати, особливо, коли він собі ту повагу здобув способами, що з наукою або мало або цілком не мають звязи, або навіть їй противні. Я зауважав нераз, що селянина без жадної причини за богато в очи хвалить ся, так само тютюну у кулак і порцію горівки подає ся ему лиш дятото, щоби не тратити в него ласки. Учитель і школа повинні собі признати тим зискати, що їх праця буде відповідати вповні потребам селянства. Селяни повинні переконати ся, що знане письма ему що дня придає ся, а то як школяр прочитає татови письмо з суду або з уряду. Але сего у нас нема, бо найменше писемце пишуть селянинови нашому по німцци. От лихо за котре учителі не винні!

Дальше треба селянинови дати до пізнання, що ему наука конечно потрібна до господарства. А тут учителі самі мало знають науки господарства, бо їх мало в школах єї учили. Перше відбували ся у нас для учителів курси господарекі, тепер і за них не чути. Так нема иншої ради і треба самому вчити ся. Але й я, що се ражу, розумію ся лиш на садівництві, чого в школі мене вправді зачали учити, однак потім сам таки доучив ся. Розвів я собі і пасіку, але се вже заслуга лиш солодкого меду. На иньшій господарстві не богато розумію ся, але нераз находжу ся в таким положеню, що знане того придало би ся мені, хоч би для поради другим.

В записці про город сільського учителя згадує ся і о робленю компосту, але я і словом не міг би на то відповісти, бо ж на що мені компосту, коли я ні поля ні города не маю. Але як би зайшла потреба, то і того навчив би ся.

Що до садівництва, то я пізнав виразно, що ся наука селянинови доконче потрібна. Він не знає навіть, як смакує добра садовина, бо у него коло хати лиш самі дички, або і того нема, бо ж шкода місця на таку деревину. Є вже і винятки, що можна побачити доброго рода деревце, але це досить рідко і не по всіх селах. Як садить селянин наш деревце, то каже: „От буде колись для дитий.“ Він боїть ся его обсапувати і обполювати, щоби могло борао рости, у него коло деревця не вільно нічого рупати. А свому сусідови борше би в сварці чупер обмикав, як би утяв деревині непотрібну галузку.

Также пристав би вже наш газда, щоби одно деревце в его городі росло, лиш коби то вода его, як ту лозу, до города занесла, бо постарати ся о деревце ще він не знає. Коли учитель даєть ценку і за якийсь час занитає, чи она росте, то почує: „зіли віви, кобсьте дали ще яку“...

Лиш не гадайте, що з нашими людьми трудна рада. Живий приклад і добра наука певно допоможуть. Як учули, що коби мали багато

дичок, а я нащеплю, так зараз сїяли зернята і приносили дички з ліса, а як я вже нащепив, то дякували і казали: „Буде споминка,“ і дуже дивували ся, що не конче для щіплення деревце колоти; зразу не хотіли вірити, що буде рости, і висьмівали такий спосіб.

О пасічництві не має также селянин найменшого понята. Говорили в селі, що мені пасіка тому веде ся, бо маю вужа до неї. І не дивно, бо ж не легко пізнати природу пчоло, або виучити ся як, коли і що коло неї робити.

Науки і ще раз науки треба нашим селянам. Дуже то на руку школі і учителям, що і лікарі стали тепер жадати від народної школи науки про здорове.

I. учитель.

Король Сияму.

Король Парамінедр Мана Чуляльонгкорн зі світлою дружиною князів і міністрів прибув дня 22. червня о год. 7 вечером до Відня. На двірці повитав его наш цсар, дожидаючи на вистеленім килимами пероні всхідного гостя. Король Чуляльонгкорн виїшов на плитформу, коли поїзд зближав ся до перону і зараз по задержаню зіскочив на перон, щоби привитати нашого монарха. Привитане було сердечне і кілька хвиль стискали собі руку два монархи таких відмінних країв і людей. Пять архикнязів сиямських підійшло також до нашого цсара, а відтак витали ся з нашими архикнязями.

Убори коронованих гостей зі всходу не такі виставні, як би можна було гадати по казочних богатствах, якими розпоряджає владитель краю золота і білих слонів. Мундури пригадують англійські, тілько переважає в них біла краска. Ростом усі сиямські гості не великі а при членах нашого цсарского дому видавали ся ще меньшими. Сам король меньший ніж середного росту, делікатної будови тіла, з живими нервовими рухами і з блідим, тілько незначно жовтавим лицем виглядає більше на європейця ніж на малайця.

Король присвоїв собі вповні європейську культуру, він говорить зовсім гладко англійською мовою а по трохи французською і німецькою.

Уставлена на пероні музика грала гимн сиямский а монархи по першій привитаню звернули ся до виходу, всіли відтак до одной карити. Стотисячна товпа цікавих Віденців витала їх по дорозі аж до самого цсарского замку. Тут розпроцали ся монархи і король сиямский зі своєю дружиною удав ся на призначене для него крило замку, щоби спочити по трудах подорожі.

kiv von dem aus der Deutschen in die Moldauische Sprache übersetzten ersten Theil des Handbuchs für Schulmeister und Lehrer, i 275 примірників russisch-deutsche (прецінь!) Catechismen,¹⁾ та про тоті russisch-deutsche Catechismen каже de Marki, що в них statt der russischen die slavonische Sprache angewendet war.²⁾

Книжки тоті і всякі прибори шкільні роздавали даром, але помимо того показало ся, що властиво лиш німецькі діти, головно діти жовнірів, ремісників, користали із тих шкіль, а число der Moldauischen Schüler було дуже мале.³⁾ Причина була тота, що в Чернівцях і в Сучаві були свої школи (=дяківки), а также і агітація попів („Einblasungen der Popen“⁴⁾). Аби буковинські діти привабити, рішено давати премії (медалики), а также одіж — і се помогло: число учеників збільшило ся.

На тих двох школах не могло все опинити ся. Правительство бажало помалу завести всюди на Буковині такі школи. Передусім треба було виховати учителів. Проте вже 1784-го р. 22-го квітня просить Енденберг консисторию, аби вибрала „einige junge aufgeheiterte gesittete Leute“

і вислала їх або до Чернівців або до Сучави, „damit selbe die Normal Lehr-Methode erlernen, sohin als Land Schul-Lehrer angestellt werden. Таких кандидатом на учителів обичано 3 р. місячної стипендії; та помимо того нашло ся ледви 9 кандидатів (дяконів і попів), але і ті понайбільше утїкли відтак в Молдаву. Треба було стипендію підвишити на 5 р. місячно (а платню учителів із 8 на 10 р.), і тоді ледви нашло ся 5 кандидатів.¹⁾

Р. 1785-го призволила надв. Рада воєнна настановити в обох школах помічників учителів aus denen Nationalisten“²⁾ т. зн. із родовитих Буковинців.

Але найгірше стояла справа з православними катехитами; не було на Буковині євьященіка, котрий би умів учити катехизму.³⁾ Що йло з основанем клерикальної школи стан той поліпшив ся.

Такі були початки науки шкільної на Буковині, але вже в короткім часі було видно поступ. Уже 1785-го р. можна було отворити нову школу в Сереті (уч. Белецкан), обсадити дїше школу „національну“ в Чернівцях (уч. Василевич), а 1786-го р. отворити повітову школу в Заставні (уч. Андрухович), о котру допомагали

ся (!) самі мешканці (міжтим коли про мешканців кімполунского повіту владика каже, що вони ворожо віднесли-б ся до школи). І Путилівці просили тоді о школу і 1786 отворено єї в Путилові і в Кімполунгу. Р. 1788 поветали до того ще нові школи: в Раранчу, в Кіцмани, Васьківцях і Фратівцях.

Так отже коли 1780 не було ще ані одной публичної школи на Буковині¹⁾, то 1788 було 2 нормальні взірцеві школи (в Чернівцях і Сучаві), а крім того ще і 10 повітових шкіль für die moldauische Sprache (в Чернівцях, Сучаві, Сереті, Заставні, Путилові, Кімполунгу, Васьківцях, Раранчу, Кіцмани і Фратівцях). Добрий початок зроблено.

V. Доля народного шкільництва на Буковині від р. 1786—1868.

(Прилучене Буковини до Галичини і наслідки сєї події для шкільництва. — Загальна реакція. — Шляхта а освіта народна. — Урава лат. консисторій. — Руска мова в школах. — Латинізація і польонізація через школи. — Учителі, їх відносики і образове. —)

Між тим зайшла для дальшого розвитку шкільництва на Буковині значна перепона. Року

¹⁾ Тамже 72.

²⁾ Тамже 75. Порівнай также низше, де говорить ся про книжки шкільні.

³⁾ тамже 73.

⁴⁾ тамже 77.

¹⁾ тамже 80 сл.

²⁾ тамже 83.

³⁾ тамже 85

¹⁾ Тамже 99.

Про сямського короля утворили ся вже правдиві казки в Європі. Ті дорожності, що він везе з собою на різні подарунки і відзначення, суть хіба слабом відблеском его богатства. Король Сияму є одним з чотирох незалежних володарів Азії, а ними суть крім него ще цесарі Хін і Японія та шах перський. Всі прочі азійські короновані голови стоять в залежності від Англії, Росії та Франції. Держава короля Чуалльонгкорна є більша від Німеччини о яких сто тисяч квадратних кілометрів, але має заледво п'ять мільйонів населення. Все, що є на тій величезній простороні, під нею і над нею, є власністю необмеженого пана — короля. Життя і власністю підданих він може розпорядити після свого бажання. Мимо того его піддані називають себе „свобідним народом“ а свого короля почитають і люблять аж до боготворення. Се єсть по часті заслугою самого короля, котрий невсипучо старав ся завести в краю європейську культуру і піднести его добробит. Нині тільки хіба Японія перевишає Сияму що до здобутків культури, жадна інша держава азійська і рівнати ся з нею не може. Сияму має добрі дороги, єть залізничу, школи, шпиталі, фабрики, міста з брукованими улицями і навіть зі світлом електричним.

Столицею держави є місто Бангкок над рікою Маном. Ріка плине серединою міста а численні канали надають ему характер Венеції або Амстердаму. До цілих дільниць не можна інакше перебраться ся як лиш чайкою. На воді стоять на тратвах святині і базарі. Посеред міста стоить королівський замок. Подорожники описують, що може жадна столиця світа не має таких гарних, монументальних будівель, як Бангкок, а вже королівська палата зі своїми чудовими святинями, салями коронаційними, престольними, ордеровими з нагодами, повними цілих могил золота і дорогих каміннів, перевишає богатством і виставністю всі резиденції могутих світа.

Всі важніші події в королівській родині як крестини, пострижене королевичів, похорони і п. обходять ся великими торжествами, в котрих бере уділ весь нарід. Найбільшим торжеством є надене моцнів членів королівського дому. Оно так богато коштує, що звичайно забальзамовують тіла і держать їх в кристалевих трунах, всаджених дорогими каміннями в золотих нагодах, доки не прибуде кількох небіжчиків, щоби їх разом спалити на спільнім костирі. Найдорожше стоить похорон королів і наслідників трону. Их палять особно а кожде поліно величезного костиря походить з самих найдорожших родів дерева а надто обтяжене грубо золотом. Довкола костиря будують трибуни, навільони, кіоски з гербатою і ріжними перекусками, театри і п., а

1786 зістала Буковина, мабуть за старанем Поляків²⁾, прилучена до Галичини і в тісній звязи з Галичиною, яко єї буковинський округ, оставала вона аж до р. 1850-го, в котрім стала воеводством і одержала самостійну управу.

Отся подія — прилучене до Галичини — була для Буковини дуже великої ваги і принесла єї чимало шкоди, особливо на ниві шкільництва. Ще-ж доки жив Йосиф II-ий, доки его величезний геній вглядав і в найменші подробиці, доки він сам желізною рукою переводив свої економічні і державнополітичні реформи, котрі опирали ся на мужику і клали его культуру, его добробит за підвалини могутости і сили державної, доти нічо не змінило ся. Але-ж 1790-го р. умирає Йосиф II-ий, а з ним пішли в гріб і его реформи. По его смерті наступають скрізь часи реакції, котра не обмежала ся на економічним підневоленю шляхті підданого мужицтва, але досягла і другого боку мужицких інтересів — боку морального, і спинила поступ і просвіту на довгі часи. Бо і в тім згляді старав ся Йосиф II-ий звільнити кайдани, під котрими стогнав мужик; реакція-ж вдоволяла бажанням шляхти.

Револуційна буря, котра звіялася була над Європою і такого лиха накоїла усім верховодячим верствам суспільности, особливо в Австрії, вивіяла до чиста всі поступові думки з урядових

забави для люду требають цілий тиждень на кошт короля. Сам король підкладає огонь під костир, а коли спопеліє послідне поліно, зачинають ся забави на знак радости, що небіжчик дійшов найбільшої щасливости, яку може чоловік досягнути.

Сияму відзначає ся тим від інших азійських держав, що там європейська культура зілялася ся тісно з потребами і звичаями народа і він відчуває єї як правдиве добродійство. Заслугу в тім положила династія теперішнього королівського дому, котра панує від р. 1782 а передовсім король Чуалльонгкорн. Его теперішній приїзд до Відня є мовби відданем відвідин архикнязя Леопольда Фердинанда, котрий подорожує по Азії на кораблі „Фасана“ цілий тиждень перебував у короля Сияму і дізнав сердечного і величавого приняття.

НОВИНИ.

Чернівці, дня 25. червня 1897.

Величезну зливу мали ми в Чернівцях через цілий четвер і цілу ніч на п'ятницю. Як би не каналізація, то по наших снадистім місті пили би були, як давно, правдиві ріки; а й так годі було перейти через улицу. В низших частях міста, на убочах, вода поробила багато шкоди в улицах і городах. Прут виступив з берегів і залаяв широчезні простори. З гір приїшли вісти про хмароломи, а тамошні власти остерігали черновецькі, що сеї ночі треба черновецьким міщанам при улиці Водній пильнувати ся.

З Нових Мамаївців пишуть нам: В понеділок дня 21. с. м. зателеграфував о. Андрійчук до президента краю, що Прут робить велику шкоду в селі, бо до кількох літ більше як двацять хат мусіли селяни перенести на інше місце. А тепер через безнастанні зливи вода знов шкоду робить. Зараз на другий день приїхав граф Гоєс зі старшим радником будівничим Павловским до Мамаївців, аби придивити ся шкоді. Пішли оба над Прут і пересвідчили ся, що в паріканях людин на шкоди нема найменшої пересади. Гр. Гоєс казав, що в сім ділі ще й міністер небавом приїде. — З Мамаївців коло 6. години поїхали оба панове до Ленківців, щоби і там наочно пересвідчити ся о шкодах від Прута. Ленківські люди ходили також перед тижнем до правительства і просили президента краю о ратунок, о поміч. Так може тепер правительство що подумает про регуляцію Прута. Замітна річ, що селяни вже самі удають ся до прави-

кругів австрійських, всі гадки про розбуджене і оживлене народних мас¹⁾. „Die Besorgnis vor gefährlichen Folgen der gestatteten freieren Bewegung auf dem Gebiete des Unterrichtes trieb die kaum erst eingeschlagene Bahn zu verlassen.“ — „Von allen Leuten wurde Leopold der II. um Aufhebung der Josephinischen Einrichtungen bestärkt.“²⁾ Вправді війна з французькою республікою а опісля з Наполеоном не дала розвинути ся політичній реакції так скоро і остро, як би се могло стати ся в часах європейських. Вся енергія і увага уряду була звернена на справи заграничні і военні, і уряд не мав коли входити в єї дрібніщі справ краєвих і домашніх³⁾, але відвернувши ся від реформ Йосифа II-го зближив ся уряд більше до шляхти, а шляхта старала ся знов з свого боку вихисувати сей прихильний вітер, який тепер для неї повіяв в високих урядових кругах.

(Дальше буде).

¹⁾ Заневич: Літературні стремління Галицьких Русинів в „Житю і Слові“ т. I. стр. 359.

²⁾ Ficker: Bericht über österr. Unterrichtswesen aus Anlass der Weltausstellung 1873. стр. 6.

³⁾ Заневич: Літер. стрем. тамже 358.

тельства в такому ділі. Тому три роки мамаївська громада не хотіла пристати на то, щоби правительство клало гать на Прут, на котру вже було й призначено 500 зр. Хтось мамаївським селянам наплів, що як правительство поставить гать, то відбере від них багато ґрунту над берегом і будуть платити великі кари за худобу.

Руский хліб. З Угорщини пишуть нам, що пештеньське консумційне товариство під проводом голови Кашіча ухвалило на доказ неправності підвищення квоти на спільні видатки держави виставити в перворяднім склені Арпада Кардгордова при улиці Андрашого оден бохонець хліба з половиною, який єсть угро-руский нарід. Вправді се не дуже стійний доказ убожества цілої Угорщини взагалі, але для нас Русинів має о стільки значіне, що цей зверне ся увага ширших кругів публіки на тяжку недолю, в якій пропадає наш бідний нарід в угорських Карпатах.

Др Франц Володислав Рігер обходив дня 19 с. м. 50-літній ювілей свого докторату прав. По публічній диспуті 15-ого червня 1847 р. др. Рігер був промований в чотири дні опісля, 19-го червня. В диспуті на тему превентивної і репресивної поліції прасової Рігер, диспутуючи з одним опонентом, виступив яко речник свободи праси, річ в тогдішних часах небувала, і коли виразив ся, що як би Христос сів був свої взнеслі науки предлагати до цезури Каяфі або Пилатови, то они зовсім певно було би на рукописи написали „non admittitur“, публіка почала грімко плескати а декан ескоренько диспуту перервав. — В теперішній ювілей др. Рігера колегія професорів правничого факультету чеського університету вручила ему адресу з благожеланем, виконану по латині на спосіб докторского диплому з печаткою університетською. А цесар іменував его бароном.

Обмежене еміграції. Правительство канадське задумает установити таке право, що кождий прибуваючий до Канади на поселене мусить мати при собі що найменше 100 доларів готівкою. Тим способом хотять они спинити чим раз більший прилив Русинів, котрі по найбільшій часті приходять без одного цента і стають тягаром для правительства. Дуже слушно завважала одна з канадських газет, що в Канаді ще маса вільної землі, а таким обмеженем еміграції правительство стратило би лише, бо хоть Русини і інші народности приходять по більшій часті без цента, та за те они пильні і працюють і в кількох літах зможуть загосподарити ся незгірше.

Що з него вийде? Малпій князь Олександр Батенбергський має тепер заледви 11 літ і мешкає разом з мамою у своєї бабки королеви Вікторії. Недавно Олесько дістав від мами дуката. Хлопець лустив гроші дуже скоро і звернувся до мами о нового дуката. Мама відказала ему, а Олесько удав ся тогди до бабки, написавши зухвалий лист з просьбою о гроші. Замість гроший отримав лист — з нагаю. На него відписав Олесько таке писмо до бабки: Кожана бабуєю! Я одежав Ваш лист і доношу, що мене зовсім не пригнобила Ваша відмова. Се дуже красно з Вашої сторони, що Ви дали мені таку добру науку. Ваш лист я продав яко рукопис за 4 фунти штерлінгів 10 шілінгів.

Бацилі в книгах церковних. Міський фізикат в Бродфордї в Англії зарядив хемічну аналізу біблії старого завіта, котру від 60 літ в тамошній церкві поцідувало доси більше-менше 40.000 осіб. Аналіза мала виказати, оскільки такі річи, виставлені на загальні поцідуї, є розсадниками заразливих слабостей. На щасте не відкрили учені хеміки бацилів тифу, туберкульози ані діфтерії. Але за те проживало в книзі сім інших родів бацилів, з тих один заразливий, котрий гноить рану при нашкірнім скалченю. Хеміки орекли, що біблію треба би постійно піддавати десінфекції, щоби можна мати певність, що она не є розсадником недуг.

²⁾ Bidermann: Die Bukowina, 7.

Телеграми „Буковини“.

З дня 25-го червня 1897 року.

Вижниця. Вчора пополудни виляв Черемош наново. Часть міста Зарінок під водою. Дворець залізничний в небезпеченстві. Вода ломить страшно береги і забрала часть повітової дороги.

Іцкани. Потік Мітока заляв стацию залізничну в Іцканах. Ріка Сучава прибуває. Комуникация до Румунії перервана.

Дублин. На ратуші в день ювілею королевої Вікторії вивісило було кілька осіб чорну хоругов. Відтак зняли її і обносили по місті з юрбою людей, озброєних в палиці, та співали ірландський гимн: „Боже спаси Ірландию“. Демонстрацию розігнала поліция. Другий коровід ніс через улиці домовину з написом: „Бритійска держава“, а музика грала похоронного марша. Так переходили через улиці міста а по дорозі вибили багато шиб.

В КОЖДІЙ РУСКІЙ ХАТІ і ШКОЛІ
повинна находити ся

Народописна карта
українсько-руского народу,

зладжена д-ром Гр. Величком, видана товариством „Просьвіта“, а виконана в літографічнім закладі Андрія Андрейчина у Львові.

Книгарска ціна карти, наклеєної вже на полотні, виносить 3 зр. 50 кр., а для членів „Просьвіти“ і передплатників „Зорі“ 2 зр. 50 кр., з рекомендованою переспілкою 3 зр.

Купити можна в „Просьвіті“ у Львові, ринок ч. 10.

Наклад невеликий; купуйте чимскорше!

„Дністер“
товариство взаїмних обезпечень у Львові в домі „Просьвіти“ Ринок 10.

перше і одинокє руске товариство асекураційне, обезпечає будинки, скот, господарскі знаряди, збіже в зерні і соломі, сіно в стогах і будинках против шкід огневих за можливо найнижшою оплатою.

Дністер розпочав пятій рік своєї діяльності. Фонди „Дністера“ після заключень рахункових з днем 31-го грудня 1896 виносять: фонд основний 50.000 зр., фонд резервовий 54731 зр. 04 кр., резерва премій 34737 зр. 03 кр., разом 139468 зр. 07 кр.

Шкоди ліквідують ся і виплачує ся сейчас по пожарі. В 4-х літах виплатив „Дністер“ 1176 відшкодовань в сумі 309.147 зр. 69 кр.

На жите можна обезпечати ся через „Дністер“ після всіх можливих комбінацій в товаристві взаїмних обезпечень в Кракові, котре дає як найкористнійші услівя і видає полєси і квіти в рускім язичі.

Зголошеня о уділене агенції в місцевостях, де „Дністер“ не є заступлений, приймають ся.

ДРУКАРНЯ „РУСКОЇ РАДИ“
в Чернівцях.

Перша на Буковині

РУСКА ДРУКАРНЯ
в Народнім Домі

при улици Петровича ч. 2.

приймає всякі роботи друкарскі в мовах рускій, польскій і німецкій.

ДОБІР БУКВ ВЕЛИКИЙ.

Роботи виконує ся скоро, солідно і дешево.

Русини! удавайте ся з роботами до своєї рускої друкарні!

Хто хоче мати добру і дешево **МАШИНУ до ШИТЯ,** най удасть ся до мене, то певно не пожадує. Нові продаю дешевше як вєсєди, а употреблені, ще добре удержані почавши від 20 зр. і то за готові гроші і на виплат. Хто купить у мене нову чи стару машину, за реперацию не потребує журити ся, бо я роблю тую безплатно через цілий рік.

Русини, удавайте ся до мене, бо я також Русин і обєлажу Вас по братньому

З поважанєм
В. Данилевич,
машинїст у бровари Штайнера в Чернівцях, при ул. залізничній (Bahnhofstrasse) ч. 26.

Для панів учителїв!
INSPECTIONSBERICHT,
Jahresausweis
і Шкільні повідомленя
(Schulnachrichten)
є на складі
в друкарні „Рускої Ради.“
Просимо о замовленя.

Памятайте на Народний Дім
в Чернівцях!

ПОЇЗДИ ЗЕЛІЗНИЦЬ
від дня 1-го мая 1897 після часу середно-європейского.

відходять з Чернівців					приходять до Чернівців							
до Неполоківців, Снятина, Львова, Відня	819	854	1232	404	1025	з Відня, Львова, Снятина, Неполоківців.	1128	320	757	811	610	
до Глібоки, Гадікфальви, Гатни, Іцкан і Бурдуженів	1148	351	832	—	635	з Бурдуженів, Іцкан, Гатни, Гадікфальви, Глібокої	—	809	1212	350	1000	
до Садагури, Бояна, Новоселиці	645	430	—	—	—	з Новоселиці, Бояна, Садагури	—	1113	950	—	—	
з Глібоки					до Глібоки							
до Карапчева, Сторожинця, Бергомету, Межибродів	814	535	—	—	—	з Межибродів, Бергомету, Сторожинця, Карапчева	635	1037	800	—	—	
Перший поїзд іде на шляху Бергомет, Межиброди від 1-до марта до 3-го вересня що вівторка і пятниці.												
з Гадікфальви					до Гадікфальви							
до Радівців	610	1003	228	612	805	з Радівців	542	855	115	550	747	
з Гатни					до Гатни							
до Качики, Гурагумори, Вами і Кімполонґу	1010	201	—	—	—	з Кімполонґу, Вами, Гурагумори, Качики	1258	625	—	—	—	
з Іцкан					до Іцкан							
до Сучави	327	630	1009	216	718	зі Сучави	442	842	130	630	837	
з Вами					до Вами							
до Рус-Молдавиці	346	647	913	1132	250	з Рус-Молдавиці	842	1259	204	322	545	905
Поїзди ідуть від часу до часу. Розвідати можна на стациях Вами, Драгоша і обох Молдавицях.												
з Карапчева					до Карапчева							
до Чудина н. С.	854	1007	615	—	—	з Чудина н. С.	555	555	—	—	—	
Перший поїзд іде що понеділка, другий з винятком понеділка, нічний кожної днини.												

□ поїзди поспішні; * поїзди особові; без знаку поїзди мішані. Час середно європейский іде о 46 минут пізнійше від черновецкого часу; нічний час рахує ся від 6 год. вечером до 5 год. 59 мін. рано і зазначає ся підчеркненем минут.